

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa D. K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 22 września 2022 r., V ACa 301/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz D. K. 4050 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego postanowienia.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank spółka akcyjna w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 22 września 2022 r. Wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania uzasadnił wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), tj.: 1) czy w odniesieniu do przesłanek „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w ramach sporów

powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów denominowanych albo umów kredytów indeksowanych), dokonując oceny spełnienia tychże przesłanek w ramach konkretnej sprawy, należy brać pod rozwagę powszechne zasady i standardy informowania konsumentów o ich prawach i obowiązkach, które były przyjęte jako zwyczaj i obowiązywały w chwili zawarcia umowy kredytu? Tym samym, czy w przypadku, jeżeli konsument został poinformowany o charakterze umowy kredytu powiązanej z walutą obcą (umowy denominowanej albo umowy indeksowanej) w sposób odpowiadający standardom rynkowym z chwili zawarcia umowy kredytu, nie jest możliwe stwierdzenie, iż umowa kredytu lub regulamin do takiej umowy zawiera postanowienia niedozwolone, oceniane z perspektywy świadomości konsumenta co do skutków zawieranej umowy? Jak również czy niespełnienie jakichkolwiek obowiązków informacyjnych jest od razu równoznaczne ze spełnieniem przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Powyższe zagadnienie sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: czy w ramach pojęcia „okoliczności zawarcia umowy” sąd powinien badać praktykę rynkową z daty zawarcia umowy?; czy w ramach pojęcia „okoliczności zawarcia umowy” mieszczą się okoliczności indywidualizujące danego konsumenta (znane przecież bankowi z wniosku kredytowego)?; czy sąd powinien badać stopień i zakres naruszenia przez bank obowiązków informacyjnych (w tym to jakimi informacjami dysponował konsument) i oceniać czy udzielenie przez bank dalej idących informacji mogłoby doprowadzić / doprowadziłoby do podjęcia przez konsumenta innej decyzji co do zaciągnięcia zobowiązania?; czy można nakładać na przedsiębiorcę (tutaj bank) sankcję za niedopełnienie obowiązków informacyjnych, które nie wynikały z przepisów ustawy w dacie ich realizacji?; 2) czy w świetle oceny spełnienia przesłanek „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” oraz „braku indywidualnego uzgodnienia postanowienia umowy” z art. 385¹ § 1 k.c. w ramach sporów powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów denominowanych albo umów kredytów indeksowanych), dokonując oceny spełnienia tychże przesłanek, sąd rozpoznający tego typu sprawę powinien brać pod uwagę fakt, iż z uwagi na powszechność sporów na tle umów kredytów powiązanych z walutą obcą treść zeznań

konsumentów powinna w każdym przypadku być zestawiana z dokumentami znajdującymi się w aktach sprawy oraz okolicznościami związanymi z wykonywaniem konkretnej umowy kredytowej przez strony do czasu zakwestionowania jej ważności przez konsumenta?; 3) czy jeżeli w ramach sporu powstałego na tle umowy kredytu powiązanej z walutą obcą w ramach oceny przesłanki „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. konsument wskazuje, iż rażące naruszenie jego interesów wiąże wyłącznie z faktem wzrostu kursu waluty obcej, co nastąpiło już po zawarciu umowy, ocenić należy, iż w takiej sytuacji nie istnieją podstawy do uznania konkretnych postanowień umowy kredytu bądź regulaminu za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.?; 4) czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że taką umowę należy utrzymać w mocy z uwagi na fakt, iż za okres od dnia zawarcia umowy kredytu do 24 stycznia 2009 r. strony takiej umowy mogą rozliczyć wzajemne roszczenia w ramach instytucji nienależytego wykonania umowy z art. 471 k.c., zaś w okresie od 24 stycznia 2009 r. każda umowa kredytu powiązanego z walutą obcą może być realizowana bezpośrednio w walucie obcej z uwagi na treść art. 358 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 24 stycznia 2009 r.?; 5) czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że taką umowę należy utrzymać w mocy z uwagi na fakt, iż także w okresie przed 24 stycznia 2009 r., kiedy to nastąpiła nowelizacja art. 358 § 1 i 2 k.c., powszechnie przyjętym było stosowanie do przeliczeń walutowych kursu średniego NBP, a tym samym zastosowanie kursu średniego NBP w ramach przeliczeń walutowych przed 24 stycznia 2009 r. było zgodne z treścią art. 56 k.c.?; 6) czy przesłanka „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w ramach sporów powstałych na tle umów kredytu powiązanych z walutą obcą (tzw. umów kredytów denominowanych) zostaje

spełniona w sytuacji, w której konsument oświadcza, iż w momencie zawierania umowy kredytu nie miał woli negocjowania postanowień umowy, czy też w takiej sytuacji – w świetle takiego oświadczenia konsumenta – należy uznać, iż akceptacja przez kredytobiorcę wzorca umownego przedstawionego przez przedsiębiorcę, wyrażająca się w oświadczeniu konsumenta o braku woli negocjacji umowy – powoduje, iż konsument nie może w przyszłości powoływać się na okoliczność „braku negocjowania postanowień umowy” przy ocenie powyżej wskazanych przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c.?

Skarżący powołał się również na drugą przyczynę kasacyjną (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), wskazując na potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj.: 1) wynikających z całkowicie odmiennej (wykluczającej się) interpretacji kwestii związanych z możliwością utrzymania w mocy umowy kredytu denominowanego albo umowy kredytu indeksowanego, w przypadku uznania, iż postanowienia takich umów odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienie umowne i nie wiążą konsumenta; 2) wynikających z całkowicie odmiennej (wykluczającej się) interpretacji kwestii tego, czy można stwierdzić, że postanowienia umów kredytów denominowanych albo umów kredytów indeksowanych odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej mogą zostać uznane za postanowienia niedozwolone w sytuacji, gdy konsument swoje pokrzywdzenie wiąże nie ze stosowaniem przez bank do przeliczeń walutowych w ramach realizacji takiej umowy tabel kursowych banku, lecz jedynie z faktem, iż nastąpił powszechny wzrost kursu waluty obcej w stosunku do złotego polskiego. Judykatura prezentuje stanowisko, iż w takiej sytuacji również zostają spełnione przesłanki „kształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy” z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z treścią art. 385² k.c. oraz stanowisko, iż w takiej sytuacji konsument powinien był wystąpić z powództwem w trybie art. 357¹ k.c., a nie z powództwem o stwierdzenie nieważności całości umowy kredytowej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka D. K. wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Powołując się na tę przyczynę kasacyjną skarżący powinien wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz powołać argumenty prawne wykazujące rozbieżność ocen. Skarżący powinien przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, wywołuje poważne wątpliwości interpretacyjne, nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany i jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy (zob. m.in. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Skarga kasacyjna powyższych wymogów nie spełnia. Przedstawione w jej uzasadnieniu wątpliwości związane z wykładnią prawa oraz powołane problemy interpretacyjne były przedmiotem wypowiedzi judykatury Sądu Najwyższego (zob. wyroki SN: z 5 kwietnia 2023 r., II CSKP 1075/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 943/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21).

W judykaturze utrwalone jest, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku, gdyż uprawniają do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego

działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron.

Przyjmuje się również, że klauzula ryzyka walutowego wiąże się z nieudzieleniem kredytobiorcy wystarczających informacji dotyczących zagrożeń związanych z jej zastosowaniem. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie. (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 50; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 74-75; z 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 34-35, 40, 43, 46; z 10 czerwca 2021 r., C-776/19 i C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56, 69, 71-72, 74).

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku wyczerpująco wyjaśnia, dlaczego klauzula ryzyka walutowego nie została zastrzeżona w sposób jasny i zrozumiały dla konsumenta. Zwrócić należy przy tym uwagę, że w Sąd Najwyższy wypowiadał się już także na temat uzyskania od klienta banku pisemnego oświadczenia, potwierdzającego „pełną świadomość” ryzyka walutowego, akcentującego jedynie kwestie formalne, bez należytej troski o rzeczywiste zapewnienie owej „pełnej świadomości” (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 oraz postanowienie SN z 30 września 2022 r., I CSK 2071/22).

Przyjęcie przez Sąd *meriti*, że kwestionowane postanowienia umowne są abuzywne oznacza, że są one od samego początku dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy, skoro nie udzielił on świadomej zgody na te klauzule, przywracając ich skuteczność z mocą wsteczną (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN – zasada prawna – z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Ocenę czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Od tego też momentu klauzule abuzywne nie są wiążące dla konsumenta, chyba że konsument wyrazi świadomą wolę na objęcie go takim postanowieniem umownym. Skutek niezwiązania klauzulą abuzywną *ex tunc*, oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej taką klauzulę pozostają bez znaczenia dla niewiążącego charakteru niedozwolonych postanowień umownych.

Sąd Najwyższy w uchwale całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej przyjął, że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Oznacza to, że nie jest możliwe wypełnienie powstałych w umowie luk po usunięciu z niej abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej przez odwołanie się m.in. do art. 65 k.c., art. 354 k.c. czy art. 358 § 2 k.c. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Stanowisko to odzwierciedla dominujący w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że w przypadku umowy kredytu denominowanego kursem CHF, po wyeliminowaniu z niej klauzul przeliczeniowych, nie jest możliwe utrzymanie takiej umowy w mocy ani jako umowy kredytu walutowego w CHF (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22), ani jako umowy, w której kwota kredytu wyrażona byłaby w złotych polskich (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

Powołanie się na przyczynę kasacyjną z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez

sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20).

Skarga kasacyjna pozwanego powyższych kryteriów nie spełnia. Po pierwsze, skarżący nie wskazał przepisów prawa, których wykładnia budzi wątpliwości, lecz przedstawił wątpliwości interpretacyjne dotyczące określonych problemów prawnych, które w jego ocenie są przedmiotem rozbieżności w orzecznictwie sądów i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Rozstrzygnięcie tego rodzaju wątpliwości interpretacyjnych wymagałoby natomiast sformułowania istotnych zagadnień prawnych w ramach pierwszej przyczyny kasacyjnej. Po drugie, skarżący w zakresie tej przesłanki kasacyjnej, nie sporządził w sposób prawidłowy uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący połączył uzasadnienie tej przyczyny kasacyjnej, z uzasadnieniem występujących w sprawie istotnych zagadnień prawnych. Sporządzenie wspólnego uzasadnienia dla przyczyn kasacyjnych z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. świadczy o tym, że skarżący wskazane przyczyny kasacyjne potraktował zamiennie, czyniąc wniosek o przyjęcie skargi wewnętrznie sprzecznym. Po trzecie, odwołanie się do tych samych zagadnień prawnych zarówno jako zagadnień nowych, a więc takich które nie doczekały się szerszej analizy w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jak i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) jest wewnętrznie sprzeczne. Skarżący w sposób nieuprawniony połączył obie przesłanki kasacyjne.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

(r.g.)